

KOMUNIKACE MEZI ŠKOLOU A VEŘEJNOSTÍ V ZÁKLADNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Tematická zpráva České školní inspekce | květen 2017

Shrnutí hlavních zjištění

Požadavky moderní doby kladou vysoké nároky na rychlé získávání a předávání informací i na jejich důkladné ověřování či zpětnou vazbu. Nastavení efektivních informačních kanálů a volba optimálních komunikačních strategií jsou tak i ve školách důležitým nástrojem pro plynulé fungování daných procesů, včetně tvorby školního marketingu. Cílem této zprávy je proto podat informaci o současném rozsahu, obsahu, organizaci, formách a dalších aspektech komunikace, která se uskutečňuje mezi základními školami a veřejností, zejména pak zákonnými zástupci žáků.

Potřebné údaje Česká školní inspekce získala jednak na základě **prezenční inspekční činnosti** (včetně dotazníků pro učitele a ředitele), která se uskutečnila **od října 2016 do ledna 2017** ve 305 základních školách, jednak prostřednictvím **on-line elektronického dotazníku** určeného ředitelům 200 vybraných ZŠ (březen 2017).

Chybí ucelená metodika

Česká školní inspekce do tohoto tematického šetření vstupovala s poznatkem, že **školy nemají k dispozici jednotnou, ucelenou a prakticky využitelnou metodiku, která je potřebná zejména pro řešení problematických, nebo dokonce krizových komunikačních situací**. Hypotéza, že **absence této metodiky může školám bránit v rozvoji efektivní komunikace**, se v mnoha ohledech potvrdila.

Ostatně potřebu nějaké metodické podpory vyjádřily ve většině samy oslovené základní školy. Jejich ředitelům by nejvíce vyhovovaly:

- vzorový scénář, jak postupovat při řešení šikany (91 %),
- vzorový scénář, jak řešit konfliktní a krizové situace s rodiči (89 %),
- tipy a odkazy na projekty, které rozvíjejí spolupráci školy s veřejností (83 %),
- metodický materiál, který doporučuje, jakým způsobem má škola vyjednávat s rodiči o možné míře jejich zásahu do života školy (68 %).

Jen polovina školských rad je funkčních

Metodickou podporu by si podle České školní inspekce zaslouhovala zejména **činnost**

školských rad, tedy orgánu školy, jenž umožňuje zákonným zástupcům žáků (dále jen „rodičům“) podílet se spolu s vedením školy, pedagogickými pracovníky, zástupci zřizovatele, případně dalšími osobami na správě školy. Důvodem je totiž zejména zjištění, že jen **necelá polovina ředitelů** z dvou set oslovených škol si myslí, že **školská rada** je v případě jejich školy **funkčním orgánem**, jenž jim při vlastní řídicí činnosti nějak pomáhá.

Tento názor je však třeba vnímat v kontextu zájmů dalších zúčastněných aktérů, protože je otázkou, co pro optimální fungování školských rad činí sami ředitelé. Nabízí se totiž možnost, že **část z nich pasivitu školských rad dokonce vítá**, protože jim tak nekomplikují jejich vlastní rozhodování. Neměli by však zapomínat, že např. při jednání se zřizovateli, kdy jsou školy v po-

zici slabší strany, může školská rada sehrávat klíčovou, a tím i nezastupitelnou roli. Navíc kdyby rady plně fungovaly, do popředí by se nedostával aktivismus minoritních skupin rodičů.

- Ve třetině oslovených ZŠ je školská rada **zdrojem užitečných kontaktů pro spolupráci s dalšími partnery** v rámci dané lokality nebo regionu.
- Ve stejném podílu škol je jakýmsi **mediátorem při komunikaci se zřizovatelem**.
- A v necelé šestině škol **figuruje při komplikované komunikaci s rodiči**.

Některé skupiny poskytují podporu, jiné požadují změnu

Kromě školské rady působí v necelých dvou třetinách oslovených škol nějaký další subjekt mající statut právnické osoby. Ukazuje se, že tyto organizace bývají velmi užitečným partnerem školy, a to jak v oblasti materiální či finanční podpory některých školních aktivit, tak i v rovině komunikace, a to zejména z důvodu poskytování zpětné vazby nebo při spoluvytváření prostředí vzájemné důvěry. **Více než 90 % ředitelů označilo činnost takové organizace působící při jejich škole za natolik přínosnou, že by její existenci doporučili i těm ZŠ, kde ještě žádná není.**

Při základních školách figurují i **neformální skupiny rodičů** (většinou jde jen o část dané rodičovské veřejnosti), které spojuje **společný názor na určitou oblast konání školy**, například provedení rekonstrukce školní budovy nebo prosazení alternativní metody vyučování. Takovéto skupiny byly zaznamenány

v 27 školách (14 %). Jak bylo zjištěno, jejich nejčastějším požadavkem byla změna pedagoga (56 %), dále zavedení odlišného způsobu výuky v některém předmětu (22 %) a návrh na jiný přístup k hodnocení (19 %). Z toho je patrné, že jde o témata, která významně zasahují do kompetencí ředitele školy, a mohou tak vzájemnou komunikaci zásadně komplikovat. A ve vztahu k výše uvedenému je velice zajímavým a závažným zjištěním fakt, že **téměř dvě třetiny škol, při kterých tyto skupiny (zpravidla nezastupující většinové názory rodičů) působí, patří mezi školy s nefunkční školskou radou.**

Rodiče se na školu obracejí stále častěji

Více než třetina dotazovaných ředitelů uvedla, že v posledních dvou letech zaznamenali **zesílení intenzity komunikace rodičů se školou**, která se projevovala jak **častějšími žádostmi o informace, tak zvýšeným počtem jiných požadavků rodičů vůči škole.**

Třetina ředitelů toto zvýšení komunikační aktivity rodičů vnímá pozitivně, naopak 8 % ho považuje za komplikaci. Avšak 43 % si myslí, že rodiče chápou školu jako službu, o kterou se, když funguje, příliš nezajímají.

Rodiče nejčastěji požadují:

- **zlepšení doplňkových služeb**, jako jsou družina, jídelna nebo zájmové kroužky (35 %),
- **vyšetření podezření na šikanu** (12 %),
- **vyloučení žáka**, který podle daného rodiče narušuje vyučování (10 %).

Desetina si pak stěžuje na chování konkrétního učitele.

Mnozí rodiče se významně podílejí jak na odhalování, tak na následném řešení případů šikany. V bezmála desetině škol však není upřesněno, jak postupovat v případě podezření na šikanu. Nejčastěji školy s takovýmto postupem stanoveným jejich vedením seznamují rodiče na třídních schůzkách (58 %).

Systematická podpora není většinou nastavena

Nejčastější způsob (65 %), jakým jsou rodiče informováni o možnostech řešení konfliktních situací nebo vyjádření nespokojenosti s fungováním školy, je prostřednictvím třídních schůzek. Ovšem žádný dohodnutý postup neexistuje u 35 % škol. V těchto případech tak může být snižován pocit jistoty rodičů, což pak vede ke zbytečným komplikacím při komunikaci se školou.

Česká školní inspekce konstatuje, že jen **12 % navštívených škol má nastavena pravidla a mechanismy k organizování vlastní činnosti (školní řád a další vnitřní předpisy) tak, že k nim mají rodiče snadný přístup.** Ve zhruba 80 % škol se sice komunikace s rodiči i dalšími partnery na potřebné úrovni uskutečňuje, není však systematicky podporována. A 8 % škol věnuje komunikaci spíše nahodilou pozornost a ani nevyhledává zpětnou vazbu.

Některé školy, jež chtějí dát najevo, že komunikaci s veřejností považují za významný faktor, získaly certifikovanou značku „**Rodiče vítáni**“. Takovýchto škol je v České republice **certifikováno více než 400.** Většina z nich jsou školy základní, případně spojené s mateřskou školou. Z dotazovaných 200 základních škol mělo

tuto značku 16 %. Školy, které certifikát nemají, jako nejčastější důvod toho, proč o něj neprojevily zájem, ústy svých ředitelů uvedly, že tento projekt nepovažují za atraktivní. Zajímavé je, že ve skupině dotazovaných škol s danou certifikací nebylo potvrzeno očekávání, že požadavky rodičů, jako je nespokojenost se stylem výuky, stížnost na chování učitele či žádost o vyloučení spolužáka, který narušuje vyučování, budou méně časté než u ostatních škol.

Téměř všechny školy mají svůj web

Důležitým prvkem je také **nastavení nástrojů komunikace s veřejností**, a to jak v samotném prostoru školy, tak mimo něj.

Necelá třetina oslovených škol má zaměstnance, který kromě dohledu nad tím, kdo hodlá na

půdu školy vstoupit, poskytuje také informace potřebné pro orientaci v dané budově. Téměř polovina škol má u vchodu informační tabule, 38 % škol má pak uvnitř své budovy na bázi různých symbolů instalován směrový informační systém. Tři čtvrtiny škol používají nějaký veřejně dostupný informační nástroj (letáky nebo on-line časopis).

Naprostá většina základních škol (99 % nad 150 žáků a 94 % s menším počtem) provozuje vlastní webové stránky. Těmito stránkami informuje 62 % škol rodiče žáků zejména o akcích školy, rozvrzích tříd nebo o aktuální nabídce ve školním stravování. Weby využívá 56 % ZŠ i ke zveřejňování výukových materiálů a úkolů, bezmála polovina na nich také provozuje systém informující o hodnocení žáků.

Školy rovněž nabízejí veřejnosti doplňkové služby zjednodušující vzájemnou komunikaci, jako jsou například zvlášť vyčleněné prostory určené pro návštěvy (43 %) nebo poskytnutí části budovy k pořádání různých organizovaných aktivit (zejména tělocvična). **Nejběžnější formou doplňkových služeb je však možnost rodičů účastnit se některých školních akcí (96 % z 200 škol).**

Kromě zajištění metodické podpory v oblasti komunikace s vnějšími partnery, a zejména pak v případě činnosti školských rad, Česká školní inspekce doporučuje podporovat i partnerské vztahy jak mezi jednotlivými školami (a to i napříč stupni vzdělávání), tak mezi školami a školskými zařízeními.